ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

СФ ИНДИ РОМА

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ

<u>СОЦИАЛНА ФОНДАЦИЯ „ИНДИ РОМА 97“</u>

До: Г-ЖА АЛБЕНА КОСТАДИНОВА – РЪКОВОДИТЕЛ ПРОЕКТ

ОКОНЧАТЕЛЕН ДОКЛАД

Относно извършени дейности по ДЕЙНОСТ 2 на проект „„Аз решавам - ефективно гражданско участие чрез пилотен механизъм за устойчиво партньорство с гражданството на областно ниво“

НОЕМВРИ 2022 – МАРТ 2023 Г.

ПРИЛОЖЕНИ: Доклад №1 и Доклад №2

УВАЖАЕМА Г-ЖО КОСТАДИНОВА,

В изпълнение на задачите ми съгласно длъжностната характеристика, след запознаване с целите и задачите на проекта и екипа за неговото изпълнение, извърших следните дейности:

1.Проучване - нормативни рамки за гражданско участие (Тази област изследва доколко законодателството подкрепя и улеснява гражданското участие.)
2. Институционална среда (държавни и не-държавни институции); Ролята на медиите.
3. Най-често използваните ФОРМИ на гражданско участие
4. Проблеми, пречки и предизвикателства пред активното включване на гражданите в процесите на разработване, изпълнение и наблюдение на местни планове, стратегии и политики.
5. Основни МОДЕЛИ ЗА ПОДОБРЯВАНЕ НА ГРАЖДАНСКОТО УЧАСТИЕ В ПРОЦЕСИТЕ НА ФОРМУЛИРАНЕ, ИЗПЪЛНЕНИЕ И МОНИТОРИНГ НА РЕГИОНАЛНАТА ПОЛИТИКА.
6. Изследване - Форуми и дискусии по важни въпроси от местен характер.
7. Добри практики от общини и областни администрации в България.
8. Добри практики от страни на Европейския съюз.
9. ОТВОРЕНИ ИНОВАЦИИ: КРАУДСОРСИНГ И ХАКАТОН
10. Граждански контрол.
11. Платформи за бюджетиране на участие
12. Онлайн форуми
13. Платформи за съвместно създаване
14. Срещи на общността
15. Обществен коментар
16. Изготвени два аналитични доклада с анализ и препоръки въз основа на подходящи за прилагане в Пловдивска област добри практики - един с добри практики от ЕС и един с добри практики от Република България

АНАЛИТИЧЕН ДОКЛАД ОТНОСНО ДОБРИ ПРАКТИКИ ЗА ГРАЖДАНСКО УЧАСТИЕ В РАБОТАТА НА АДМИНИСТРАЦИЯТА В БЪЛГАРИЯ И В СТРАНИ ОТ ЕС

ДОКЛАД № 1
ДОБРИ ПРАКТИКИ ЗА ГРАЖДАНСКО УЧАСТИЕ В РАБОТАТА НА АДМИНИСТРАЦИЯТА В СТРАНИ ОТ ЕС

Въведение

Участието на гражданите в държавните администрации е основно проявление на демокрацията. То позволява на хората да се ангажират с процесите на вземане на решения от местните или централни органи и гарантира, че техните гласове се чуват. Гражданското участие може да приеме много форми, включително публични изслушвания, семинари на общността, проучвания и анкети, консултативни комисии, граждански прегледи на политически предложения, обществени събития, социални медии, инициативи за отворени данни, петиции, граждански инициативи и референдуми, бюджетиране на участието, съвместно създаване, граждански технологии и организиране на общността.

Участието на гражданите в държавните администрации е важно не само за гарантиране на демократичните ценности, но води и до по-добри резултати. Когато гражданите са включени в процеса на вземане на решения, те могат да предоставят ценни предложения и перспективи, които може да не са били взети предвид при определяне на параметрите на проекта. Това може да доведе до по-добре информирани политики, които е по-пълноценно да отговорят на нуждите на обществото.

Някои европейски държави са отишли крачка напред, като са внедрили платформи за съвместно създаване на инициативи, които позволяват на гражданите да работят заедно с държавни служители за разработване на политики и програми, които отговарят на нуждите на общността. Тези платформи могат да се използват за събиране на идеи и обратна връзка от гражданите и сътрудничество при разработването на политически предложения. Платформите за съвместно създаване могат да бъдат особено ефективни за ангажиране на граждани, които може да не се чувстват комфортно да участват в други форми на гражданско участие и могат да бъдат достъпни от всяко място с интернет връзка. Някои примери за платформи за съвместно създаване, използвани за участие на гражданите, включват MindMixer, CitizenLab и IdeaScale.

Освен това в някои европейски държави са въведени инициативи за отворени данни, които включват предоставяне на публични данни на правителството във формат, който е достъпен и лесен за използване. Това позволява на гражданите сами да анализират и тълкуват данните, които могат да се използват за информиране на дискусии за обществена политика. Чрез анализиране на данните гражданите могат да идентифицират тенденции, модели и пропуски в държавните услуги и да осигурят обратна връзка, която може да се използва за подобряване на политически решения.

Инструменти за гражданско участие

Съществува широка гама от инструменти и методи, достъпни за гражданите, за да участват в процесите на вземане на решения на тяхното местно управление. Ето примери:

Срещи на общността:
Срещите на общността предоставят възможност на гражданите да се срещнат с държавни служители и представители на общността, за да обсъдят въпроси, които ги интересуват. Тези срещи могат да се провеждат лично или онлайн и могат да бъдат организирани от местни държавни органи или обществени организации. Срещите на общността могат да бъдат особено ефективни за ангажиране на граждани, които са запалени по определен въпрос или които имат специфичен опит или знания, за да допринесат. Те могат да се използват и за изграждане на взаимоотношения между граждани и държавни служители и за установяване на доверие и прозрачност в процеса на вземане на решения.
Обществен коментар:
Възможността за обществен коментар е друг начин гражданите да предоставят обратна връзка относно предложените политики или законопроекти. Тези коментари обикновено продължават определен период от време и позволяват на членове на обществеността да представят писмени коментари по направени предложения. Обществените коментари могат да бъдат особено ефективни за ангажиране на граждани, които може да не се чувстват комфортно да говорят публично или които имат ограничено време за участие в други форми на гражданско участие. Те могат да се използват и за събиране на широк спектър от гледни точки по конкретен въпрос.
Фокусни групи:
Фокусните групи са малки групи от граждани, които се събират, за да обсъдят определен въпрос или тема. Те могат да бъдат улеснени от администативни служители или обществени организации и често се използват за събиране на обратна връзка относно политически предложения или за оценка на нуждите на общността. Фокус групите могат да бъдат особено ефективни за ангажиране на граждани, които имат специализиран опит или знания, за да допринесат при вземане на решения, и могат да се използват за събиране на задълбочена обратна връзка по конкретен въпрос. Те могат да се използват и за изграждане на взаимоотношения между граждани и държавни служители и за установяване на доверие и прозрачност в процеса на вземане на решения.
Платформи за съвместно създаване:
Платформите за съвместно създаване са онлайн инструменти, които позволяват на гражданите да работят заедно с държавни служители за разработване на политики и програми, които отговарят на нуждите на общността. Тези платформи могат да се използват за събиране на идеи и обратна връзка от гражданите и за сътрудничество при разработването на политически предложения. Платформите за съвместно създаване могат да бъдат особено ефективни за ангажиране на граждани, които може да не се чувстват комфортно да участват в други форми на гражданско участие, и могат да бъдат достъпни от всяко място с интернет връзка. Някои примери за платформи за съвместно създаване, използвани за участие на гражданите, включват MindMixer, CitizenLab и IdeaScale.

Онлайн форуми:
Онлайн форумите могат да се използват за улесняване на дискусии и дебати по политически предложения. Те позволяват на гражданите да споделят своите мнения и идеи и могат да бъдат модерирани от държавни служители или обществени организации. Онлайн форумите са особено полезни за ангажиране на граждани, които може да не са в

състояние да присъстват на лични срещи или семинари, и могат да бъдат достъпни от всяко място с интернет връзка.

Платформи за бюджетиране на участие:

Платформите за бюджетиране на участие са онлайн инструменти, които позволяват на гражданите да участват пряко в процеса на бюджетиране, като предлагат и гласуват за конкретни проекти или инициативи. Тези платформи могат да се използват за събиране на идеи и обратна връзка от гражданите и за сътрудничество при разработването на бюджетни предложения.

Това са само няколко примера от многото налични инструменти и методи за участие на гражданите в администрацията. Като участват в тези форми на гражданско участие, гражданите могат да помогнат за оформянето на политиките и разпоредбите, които засягат битието им, и да гарантират, че правителствените политики и решения отразяват нуждите и желанията на обществото.

ФОРМИ И ПРИМЕРИ ОТ ЕВРОПЕЙСКАТА ПРАКТИКА ЗА УЧАСТИЕ НА ГРАЖДАНИТЕ В АДМИНИСТРАЦИЯТА.

ОТКРИТИ СРЕЩИ С ГРАЖДАНИ

На европейско ниво добива популярност нов вид гражданско участие в управлението и това е „Събранието на гражданите“ или „Гражданска асамблея“ като ефективен инструмент на гражданското участие. Моделът е конкретен отговор и нова идея, представена на Конференцията за бъдещето на Европа. Повече от 70% от европейските граждани, според последните проучвания, очакват по-честото си участие и смятат, че липсата на такова в управлението и в администрацията е главна причина за ниския интерес при европейските избори. Подобно събрание на гражданите в същината си е пряка форма на участие на гражданите в създаването на политики на европейско ниво, което би довело до ефективност във вземането на решения на местно и национално ниво. Целта е европейски граждани да могат да бъдат избирани за членове на Гражданската асамблея, като културното разнообразие би спомогнало за решаване на наболели обществени проблеми. Гражданската асамблея ще може да провежда обществени обсъждания по предварително избрани теми, да формулира въпроси, да аргументира важността на даден обществен проблем и да отправя предложения до европейските институции.

Примери от практиката:

Обществени консултации - Актуализация на Плана за икономика с ниски емисии и Стратегията за електромобилност в община Радзимин (Полша)

На 15 ноември 2022 г. е издадена заповед от кмета на община Радзимин (Полша). С нея той регламентира процедурата за провеждане на социални консултации по проектите: „Актуализация на плана за икономика с ниски емисии за община Радзимин за 2021-2027 г. с перспектива до 2030 г.“ и „Стратегия за електромобилност за община Радзимин за 2012-2027 г. с перспектива до 2030 г.“. Целта на проучването е да актуализира текущия План за икономика с ниски емисии за Община Радзимин за годините 2021 - 2027 г., приети с решение на Общинския съвет. Енергийна икономика и трансформация, както и променящите се енергийни нужди на гражданите местното управление заедно с новите

предизвикателства налагат актуализирането на административните документи, за да се постигне съгласуваност на действията и постигане на заложените цели в екологичната политика. Настоящият план за икономика с ниски емисии взема предвид приложимите през 2022 г енергийни политики и други регионални и местни документи, както и планове и намерения на община Радзимин в областта на енергетиката и енергийната ефективност и действия, насочени към предотвратяване на изменението на климата и опазване на въздуха. Политиката на ЕС за климата и последните две години от пандемията и вероятно енергийната криза в резултат на конфликта Украйна-Русия ще наложи глобално преразглеждане на подхода към енергетиката и екологичната политика. Целта на консултациите е властите да се запознаят с мнението на жителите на община Радзимин относно проектодокументите за реализиране на проектите, цитирани по-горе. Консултациите са за цялата община и се провеждат в сградата на общината. Целевата група за участници в консултациите са жителите на община Радзимин и други лица, участващи в разработването на плановете.
Консултациите ще се извършват чрез следните действия:

1. Информационно-консултативна среща с жители, която ще се проведе на 30 ноември 2022 г. в сградата на общината,
2. Предоставяне на възможност за запознаване с проектоплановете в общинската служба на Радзимин ,
3. Публикуване на проектоплановете на уебсайта на общинската служба на Радзимин, в публичния информационен бюлетин,
4. Събиране на писмени коментари, заявления и предложения по проектите по един от възможните начини:
    - по електронен път чрез формуляра за консултация, наличен в интернет платформата за обществени консултации www.konsultacje.radzymin.pl;
    - писмено, като използвате формуляра за консултация на хартиен носител в общинска служба на Радзимин;
    - открита среща със заинтересованите страни на 30 ноември 2022 г. в конферентната зала на градската и общинска служба на Radzymin, като са предоставени и допълнителни разяснения на гражданите за предоставяне на информирано мнение.

Предоставя се възможност на жителите да подават коментари, заявления и предложения по проекта за решение в кутията за заявления и становища, работеща в централното седалище на Службата.

За процедурата има утвърдени формуляри за подаване на писмени коментари, заявления и предложения по проектите на планове.

Изследване на Модела в Община Форгес на Хооевен, Холандия

Популярен в Е С и интерес е механизмът за Участие на гражданите в местното планиране в Форгес на Хооевен, Холандия.Община Форгес на Хооевен, Холандия е пример за практика, в която гражданите имат пряко отношение към годишните бюджети за формулиране и са също тясно ангажирани в дългосрочното планиране и развитие дейностите и мерките, свързани с управлението на своите квартали. Това се постига с квартални допитвания по методики, които ще приложа във ввтората част.

Изследване на Модела „eOpinio“ - професионално публично участие, Германия.

Друг интересен модел е ***Моделът „eOpinio***“ - професионално публично участие, Германия. *eOpinio* е онлайн платформа, която дававъзможност на гражданите да включат мнението си в процеса на вземане на политически решения. Това е подходящ пример за това как интернет може да се използва за насърчаване на участието на гражданите вуправлението. EOpinio има редица определящи функции, някои от които включват:
- Проучване на гражданите: електронните изследвания се използват за идентифициране на мненията научастниците по отношение на конкретни обстоятелства. Използвани са качествени и количествени методи засъбиране на мненията на гражданите, например за удовлетвореността на гражданите от местните власти.
- Бюджет с участието на гражданите и др.

Взимайки предвид най-доброто от създаденото от обществените науки последните години в сферата награжданското участие (като „ Democracy through multi-body sortation-Athenian lessons – J.P.D.2013; „A Citizenslegislature“- Berkly и др.) можем да допринесел за съществено развитие на участието в Пловдив и областта.

Модела за жребийно участие на Терил Бурициус (подходящ за Обсъждане неговата възможност за прилагане съвместно с модела за Ротационна/делиберативна демокрация „Гражданско жури“).

ГРАЖДАНСКИ КОНТРОЛ

В контекста на тези насоки гражданския контрол се отнася до идеята за включване на обществеността в оценката и мониторинга на административните решения, политики и услуги. Този метод на участие може да се разглежда и като инструмент за вертикална или социална отчетност, тъй като позволява на гражданите и заинтересованите страни да участват пряко в поемането на отговорност от публичните органи за техните решения или действия.
Публичните органи и инвеститорите могат да се възползват до голяма степен от създаването на канали за обратна връзка с обществеността, за да предоставят информация, коментари и оплаквания за подобряване на решенията, действията и предоставяните услуги. При включването на гражданите и заинтересованите страни в надзора и оценката се създават кръгове на добродетели и по-здрави взаимоотношения, които могат да допринесат за цялостното доверие в правителството или в конкретен проект. Гражданският мониторинг може да позволи на обществеността да наблюдава ключови области на проекта, като например структуран на проекта, бюджет, изпълнение и други.

Примери от практиката:

Държавната одитна служба на Грузия е създала приложение “Budget Monitor” , което представлява цифрова платформа, позволяваща на гражданите да наблюдават и контролират използването на публични ресурси, заложени в бюджета на държавата, общината др. Приложението представя ключова бюджетна информация и резултати от проведени одити на държавната одитна служба по лесен за тълкуване начин, използвайки различни инструменти за визуализация на данни, като по този начин повишава обществената осведоменост за това как се изразходват бюджетните пари. Съдържанието е изобразено с графично, като съдържа подробна информация за постъпилите средства в бюджета, разходите и направените преводи.

"Budget Monitor" е двупосочна комуникационна платформа. От една страна, предоставя на гражданите достатъчно информация за външен обществен контрол и им дава възможност да участват във вземането на правителствени решения. От друга страна, платформата им позволява да се ангажират конструктивно през целия цикъл на одит. Изпращайки искания и предложения за одит, гражданите могат да информират държавната одитна служба за недостатъците в публичните разходи. По този начин хората могат да окажат дълбоко въздействие върху подобряването на управлението на публичните финанси чрез участието си в одитните работи на държавната одитна служба и проследяването на отговорите на правителството по препоръките на одита.
В Испания през 2016 г. град Мадрид въведе програма за бюджетиране на участието в проекти, която позволява на гражданите да решат как да разпределят 100 милиона евро от бюджета на града.

ОТВОРЕНИ ИНОВАЦИИ: КРАУДСОРСИНГ И ХАКАТОН

Практиките за отворени иновации, като краудсорсинг, хакатони или публични предизвикателства, са начин за инвеститорите и публичните органи да се докоснат до колективния интелект, за да създават съвместно решения на конкретни обществени проблеми. Отворените иновации редовно се вдъхновяват от стратегии за бизнес развитие или технологично развитие и могат да бъдат определени като „съвместно създаване на идеи и приложения извън границите на всяка отделна публична организация".
Методите за отворени иновации обикновено се използват за събиране на експертен опит от граждани и заинтересовани страни за намиране на идеи или вдъхновение, прототипи и тестови решения или за подобряване на услугите или методите.
Краудсорсингът се отнася до идеята за използване на експертен опит и идеи, идващи от обществеността (в този случай граждани и заинтересовани страни), които могат да се използват за събиране на входни данни в целия инвестиционен проект.
Чрез цифрови платформи или лични дейности публичните органи могат да събират информация от експертни групи, целеви заинтересовани страни (като учени или разработчици) или по-широката общественост, за да отговорят на конкретни обществени проблеми.
Хакатоните (от hack и marathons) са присъствени или виртуални събития, обединяващи инвеститори, публични органи и заинтересовани страни за съвместна работа върху идеи и прототипни решения за изпълнение на различни задачи на инвестиционния проект или решаване на всякакви предизвикателства, които възникват в житейската действителност. Идеята е публичните органи да се възползват от разнообразието от умения, опит и профили, за да се намерят нови подходи или иновативни решения. Обикновено хакатоните включват технически общности (разработчици, програмисти, дизайнери, специалисти по данни и т.н.), за да използват данни, предварително публикувани от организатора на събитието. Хакатоните се организират за кратък период от време (24 до 72 часа), където участниците могат да работят в спринт, за да решат предизвикателство, да проектират или кодират цифрови решения като табла за управление, приложения, уеб сайтове и др.

Краудсорсингът обикновено включва цифрова платформа, където участниците могат да публикуват идеи или приноси, за да отговорят на искане или въпрос на организатора. Могат да се въведат алтернативи за лично присъствие, като например семинари или кутии за идеи.
Примери от практиката:

GovTech Polska, технологичната агенция на полското правителство, стартира виртуално издание на най-големия стационарен хакатон в Европа, с цел борба с ефектите от епидемията от коронавирус.
GovTech Polska е работна група, работеща в администрацията на министър-председателя, целяща да ангажира общността в въвеждането на иновации в публичния сектор. Работи с технологични компании и граждани за съвместно модернизиране на публичната администрация и намиране на начини за използване на технологиите за изпълнение на задачи, поети от правителството.
Конкурсът е организиран в обществена полза и неговият награден фонд е 21 920 евро, като участниците работят върху решения в пет предварително регламентирани категории.
Идеята за организиране на хакатони, насочени към справяне с последиците от епидемията от COVID-19 в Полша, беше иницииран от компания, която организира Hack the Crisis: Tech for Good хакатон в сътрудничество с GovTech Polska Team – работна група в кабинета на министър-председателя.
Събитието Hack the Crisis беше посетено от почти 2000 програмисти.
Целта на HackYeah Online е да се бори с последиците от продължаващата епидемия, използвайки технологични решения, както и прилагайки иновативни проекти.
Участниците са разработвали своите решения в продължение на три дни, а организаторите търсят проекти, които ще отговорят на пет ключови предизвикателства, включително сигурността по време на епидемия, бизнес, наука и технологии по време на криза; електронна търговия и логистика; образование и свободно време; и свободен стил. Последното е отворена категория, при условие че решението може да се приложи за борба с последиците от коронавируса.
GovTech Polska вече организира три издания на хакатон, но предстоящият е първият, който ще се проведе във виртуалния свят.
Първият хакатон доказва, че разработчиците от цяла Европа могат да имат участие в борбата с вируса, а Hack the Crisis: Tech for Good доказва, че те също могат да протегнат тази ръка към най-засегнатите от епидемията.

ГРАЖДАНСКА НАУКА

Гражданската наука има дълга история, тъй като любителите ентусиасти на науката, астрономията, биологията и други науки изследват и наблюдават света около тях от хиляди години. С напредъка на онлайн технологиите той стана много по-известен и ефективен и сега се използва от изследователи, застъпници и общности по целия свят.
Същността на гражданската наука е, че гражданите участват в един или много етапи на научно изследване, включително идентифициране на изследователски въпроси, провеждане на наблюдения, анализиране на данни и използване на получените знания. Това е начин за демократизиране на научен процес, отварянето му за обикновените хора и използване на тяхната мотивация и любопитство за съвместно създаване и по-нататъшни изследователски цели.
Както обикновените хора, така и заинтересованите страни могат да бъдат включени в граждански научни проекти, в зависимост от целта на проекта и техническите изисквания. Те обикновено играят различни роли: докато гражданите са в основата на процеса, заинтересованите страни предоставят подкрепа, информация, достъп до данни или инструменти.
Гражданските научни проекти могат да се използват в ранния етап на разработване на инфраструктурни проекти – например чрез измерване на данни за CO2 или трафик в

различни квартали, което след това ще помогне да се определи къде би било най-доброто местоположение за нов квартален път.
Процесът започва с определяне на целта за включване на граждани във изследването или научния проект. Въз основа на отговора е важно да се определи ролята на гражданите.
Следващата стъпка е да се създаде ясен план, който очертава стъпките и как гражданите ще бъдат ангажирани. Добра практика е да имате предвид пътя на участието на гражданите. Например, ако гражданите събират и анализират данни, те трябва да бъдат информирани как се използват данните и окончателните резултати от изследването. Ако гражданите имат по-активна роля при определянето на изследователските въпроси или съвместното създаване на изследователския дизайн, те трябва да бъдат информирани за следващите стъпки, които проектът предприема.
Предоставянето на ясна и достъпна информация за процеса и изследването гарантира ангажираност и учене на гражданите.
Участниците в гражданската наука обикновено са доброволци, наети чрез отворена покана. В зависимост от типа проекти, стратегията за набиране на персонал може да е насочена към конкретни групи, като например училища или студенти, хора със специфични интереси или живеещи на определени места, или широката общественост. За да наберете достатъчен брой мотивирани участници, комуникационният план е от съществено значение.

Примери от практиката:

Curieuze Neuzen Vlaanderen е съвместно научно изследване, в което населението помага и участва чрез събиране на данни за качеството на въздуха. Целта е да се картографира качеството на въздуха във Фландрия(Белгия), както в града, така и в провинцията. Около 20 000 семейства, асоциации, компании и училища ще бъдат включени в тези процеси и ще събират данни чрез използване на проста измервателна настройка на прозорец на техния дом, апартамент или сграда. Това е пример как да се включат гражданите в събирането на данни за научни цели.

ОБЩЕСТВЕНИ КОНСУЛТАЦИИ

Консултацията е двупосочна връзка, при която гражданите предоставят обратна връзка на публична институция или инвеститор (като коментари, възприятия, информация, съвети, опит и идеи). Обикновено правителствата или инвеститорите определят въпросите за консултация, поставят въпросите и управляват процеса, докато гражданите са поканени да дадат своя принос от своите възгледи и мнения.
Публичните консултации се използват за събиране на идеи, обратна връзка,принос,мнения за подпомагане на проектирането и оформянето на проекти или политики, или за идентифициране на начини, по които може да бъде приложен вече определен проект или политика.
Обществените консултации могат да се използват за включване на по-широката общественост, както и на заинтересованите страни. През повечето време те са отворени за всички да участват. Организаторите трябва да подготвят стабилна комуникационна стратегия, за да осигурят високи нива на участие и да достигнат до редица различни групи.
Обществените консултации могат да се извършват по много различни начини, лично или онлайн.

Примери от практиката:

- Един не само световно известен, интересен, но и приложим модел, е този на Конституционната Конвенция (изградена върху проекта „Ние, гражданите“), приложен в Ирландия. Направената чрез жребий извадка е само от 66 души – което прави рабоатата и по-бърза и ефективна – но тя е коригирана, така че да е представителна по пол, възраст и образование. Разнообразието, което се гарантира така, позволява разглеждане от много страни на чувствителни теми, като еднополовите бракове, например. Една особеност на модела е, че към тези 66 граждани се присъединяват и 33 политици – от една страна, има опасност тяхното влияние върху крайното решение да е доминиращо, но от друга те са една предпоставка взето решение да бъде бързо придвижено към изпълнение. Всъщност, тя е МНОГО БЛИЗКА до модела Гражданско жури, който ще се експериментира в рамките на настоящия проект....

- През юни 2014 г. кметът на Лондон публикува първия си дългосрочен инфраструктурен план, определящ инфраструктурните нужди на Лондон, разходите, възможните методи на финансиране и начините за изпълнение на проектите за подобряване на инфраструктурата в града. Дадени са три месеца за консултации, в който са организирани семинари, работни срещи и срещи с бизнеса, правителството, доставчиците на инфраструктурни материали и граждани. Гражданите са поканени да отговорят директно на сайта на кметството и този на правителството, като изложат мнения и предложения по подставените за обсъждане проекти. За периода на обществени консултации са получени 270 писмени отговора. През март 2015 г. е публикувана актуализация на плана, като са взети предвид резултатите от консултацията.

След публикуването на актуализиран доклад в началото на 2015 г., администрацията работи за подобряване на инфраструктурата на Лондон, като основната цел е Лондон да получава инвестициите, от които се нуждае, за да подпомогне качеството на живот и икономическия растеж.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Европейските стандарти за гражданско участие в процеса на вземане на решения се развиват значително през последните години. Правото на участие е подчертано в множество обвързващи и необвързващи документи, а европейските стандарти ясно утвърждават идеята, че участието е право, което трябва да се регулира и прилага, а не да се оставя на добрата воля на вземащите решения. Правилата предвиждат широк кръг от въпроси, които трябва да бъдат приложени от държавите, за да се улесни гражданското участие: напр. достъп до информация, равенство на всички индивиди, признаване на съществената роля на НПО, възможност за участие на групи в неравностойно положение, особености на участието в процеса на вземане на решения в областта на околната среда и благоприятна правна рамка. Правото на участие в обществените дела е за всички, без да се правят разлика или необосновани ограничения. Всяко заинтересовано лице, пряко или чрез организация, трябва да може да допринесе за разработването на политики и законодателство.

Държавите определят и прилагат широк кръг правила, свързани с участието на гражданите в процесите на вземане на решения. Те създават рамка за включване на обществеността и въвеждат правила, които спомагат за повишаване на прозрачността и по-широкия достъп. Правилата и принципите се включват в различни видове документи,

тъй като някои от тях са правно обвързващи, други не. Проведеното проучване доказва, че за да се гарантира успешното и ефективно прилагане, е важно да се включат правно обвързващи гаранции за гражданско участие.
Предприемането на преки и непрекъснати действия, които да повлияят на развитието на техните общности от страна на гражданите отключва огромен демократичен потенциал. Това е граждански резервоар за идеи, енергия и ангажимент, който може да направи много за подобряване на местните общности, социалния живот и за демокрацията като цяло.

Много европейски държави стартираха свои собствени платформи за демократично участие, които позволяват на гражданите да подават предложения и да участват в онлайн дискусии с държавни служители по широк кръг от въпроси. Например във Франция правителството през 2019 г. стартира платформа за демокрация на участието, наречена „Le Grand Débat National“ . Платформата даде възможност на гражданите да подават предложения и да участват в онлайн дискусии с държавни служители по широк кръг от въпроси. В Естония правителството стартира онлайн платформа, наречена „e-Rahvaalgatus“ през 2014 г. Платформата позволява на гражданите да предлагат законодателни инициативи и да събират подкрепа от други граждани.
Освен това някои европейски държави са въвели граждански инициативи и референдуми, позволявайки на гражданите да инициират свои собствени политически предложения или референдуми. Това позволява на гражданите да заобикалят традиционните правителствени канали и да влияят директно върху политическите решения.
В заключение, участието на гражданите в държавните администрации е от съществено значение, за да се гарантира, че правителствените политики и решения отразяват нуждите и желанията на обществото. Европа положи значителни усилия за прилагане на различни форми на гражданско участие в държавните администрации, което доведе до по-добре информирани политики и по-добри резултати. Като участват в тези форми на гражданско участие, хората могат да помогнат за оформянето на политиките и разпоредбите, които засягат живота им.

На 15-тата сесия на Конференцията на европейските министри, отговорни за местното и регионално управление на Съвета на Европа (СЕ) е приета Стратегията за иновации и добро управление на местно ниво на Съвета на Европа. Министерският съвет е одобрил Стратегията и дава съгласие за участие на страната в нейното пилотно изпълнение.

Създаването на условия за ефективно и ефикасно взаимодействие между гражданския сектор и местната власт е ключов елемент на концепцията за доброто управление на местно ниво.
Като Стратегията дефинира 12 принципа на добро демократично управление на местно ниво:
1) **Честно провеждане, представителност и обществено участие** по време на избори – да се осигурят реални възможности за всички граждани да упражняват правото си на глас по въпроси от обществен интерес;
2) **Отзивчивост** – да се осигури непрекъснато във времето посрещане на нуждите и законно обоснованите очаквания на гражданите от страна на местните власти;
3) **Ефикасност и ефективност** – да се гарантира постигане на целите чрез оптимално използване на наличните ресурси;
4) **Откритост и прозрачност** – да се осигурява обществен достъп до информация

и да се улеснява разбирането за това, как се решават обществено значимите въпроси;
5) **Върховенство на закона** – да се гарантира честност, безпристрастност и предсказуемост;
6) **Етично поведение** – да се гарантира, че общественият интерес е поставен над личните интереси;
7) **Компетентност и капацитет –** да се гарантира, че местните представители на населението, както и назначаемите служители са в състояние да изпълняват своите задължения;
8) **Иновации и отвореност за промени** – да се гарантира, че се извлича практическа полза от въвеждането на нови решения и добри практики;
9) **Устойчивост и дългосрочна ориентация** – да се взимат под внимание интересите на бъдещите поколения;
10) **Стабилно ф**инансово управление – да се гарантира целенасочено и продуктивно използване на обществените фондове;
11) **Човешки права, културно разнообразие и социално единство** – да се гарантира, че са защитени всички граждани и е зачетено човешкото им достойнство, както
и това, че никой от тях не е дискриминиран или изключен от обществения живот;
12) **Отчетност** – да се гарантира, че избираемите представители на властта и назначаемите общински служители поемат и носят отговорност за своите действия.

ПРЕПОРЪКИ ЗА ПОДОБРЯВАНЕ НА ГРАЖДАНСКОТО УЧАСТИЕ В РАБОТАТА НА АДМИНИСТРАЦИЯТА И ПОВИШАВАНЕ НА ПРОЗРАЧНОСТТА

Като конкретна препоръка към Областна администрация – Пловдив – бих предложила по-специално да се проучи възможността за прилагане на стартираната от правителството на Франция през 2019 г. **Платформа за демокрация на участието**, наречена „***Le Grand Débat National***“ . Платформата даде възможност на гражданите да подават предложения и да участват в онлайн дискусии с държавни служители по широк кръг от въпроси. Тя е подходяща именно за по-големи общности – регионални или национални – и ако нейното програмно осигуряване не е проблем, ще бъде добър пример, ако Областна администрация – Пловдив – я въведе и приложи в практиката си.

Друг не само интересен, но и приложим модел, е този на Конституционната Конвенция (изградена върху проекта „Ние, гражданите“), приложен в Ирландия. Направената чрез жребий извадка е само от 66 души – което прави рабоатаи по.бърза и ефективна – но тя е коригирана, така че да е представителна попол, възраст и образование. Всъщност, тя е МНОГО БЛИЗКА до модела Гражданско жури, който ще се експериментира в рамките на настоьщия проект....

МАРИЯ АНДОНОВА
ЕКСПЕРТ РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ
ПЛОВДИВ МАРТ 2023 г.

ДОКЛАД № 2

ДОБРИ ПРАКТИКИ ЗА ГРАЖДАНСКО УЧАСТИЕ В РАБОТАТА НА АДМИНИСТРАЦИЯТА В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Въведение

Модерното разбира за демокрацията не само допуска, но и изисква участието на гражданите в държавните администрации – днес това е вече като аксиома.. То позволява на хората да се ангажират с процесите на вземане на решения от местните или централни органи и гарантира, че техните гласове се чуват. Гражданското участие може да приеме много форми, (например публични изслушвания, семинари на общността, проучвания и анкети, консултативни комисии, граждански прегледи на политически предложения, обществени събития, социални медии, инициативи за отворени данни, петиции, граждански инициативи и референдуми, бюджетиране на участието, съвместно създаване, граждански технологии и организиране на общността) .

Участието на гражданите при вземане на решения е директно свързано с принципа на **доброто управление**. То води до **по-голяма прозрачност и отчетност** на институциите.Когато хората са запознати с начина, по който се вземат решения, това спомага за предвидимостта наизработваните норми. Дори и това да води до известно забавяне при приемане на решения, това се компенсирамногократно от другите ползи. В последните години намалява общественото доверие в институциите. По-прозрачният процес на вземане на решения и възможността за включване на всички заинтересувани в процесаима директно влияние за възвръщане на доверието. Откритият процес и възможността на всеки гражданин или на групи заинтересовани страни да се включат в процеса на вземане на решения, което води до различни гледни точки, подобрява и качеството на вземаните решения, защото институциите получават информация за различните възможни ефекти, които дадено решение може да има, до която те иначе не биха имали достъп. Не на последно място, един от важните ефекти на участието на гражданите е върху **прилагането на взетите решение**. Целта на различните политики е те да бъдат прилагани, след като бъдат приети. Когато всички заинтересовани страни участват реално в изработването на правилата, които трябва да се спазват, впоследствие тези правила не само ще бъдат прилагани по-лесно, но и хората ще ги спазват с по-голяма готовност. Това са само част от положителните ефекти на по-активното включване на гражданите и техните организации впроцеса на вземане на решения.

Участието на гражданите в държавните администрации е важно не само за гарантиране на демократичните ценности, но води и до по-добри резултати. Когато гражданите са включени в процеса на вземане на решения, те могат да предоставят ценни предложения и перспективи, които може да не са били взети предвид при определяне на параметрите на проекта. Това може да доведе до по-добре информирани политики, които е по-пълноценно да отговорят на нуждите на обществото.

1.Проучване-нормативни рамки за гр.участие

Тази част изследва доколко законодателството подкрепят и улеснява гражданското участие. Законодателство (правна рамка).

През последните години липсват законодателни промени, свързани с участието на гражданите в нормотворческия процес в рамките на обществени консултации по проекти на нормативни актове на изпълнителната власт.

Два са основните закона в тази сфера: Закон за нормативните актове, засягащ участието на гражданите и организациите в създаването на закони и наредби на национално и местно ниво, и Закон за прякото участие на гражданите в държавната власт и местното самоуправление.

По отношение на участието, за периода са приети промени в Правилника за организацията и дейността на Народното събрание, като съществена промяна по отношение участие на гражданите и организациите има в правилника, уреждащ дейността на 46-ото НС. В него е предвидено задължително провеждане на обществено обсъждане на законопроектите преди да бъдат разгледани от комисиите на първо четене. Предвидено е и създаване на единен портал за подаване на онлайн петиции.

По отношение на участието на гражданите на местно ниво, в правилниците за организацията и дейността на отделните общински съвети е регламентиран достъпът на граждани и граждански организации до заседанията на комисиите, доколкото съгласно чл. 28 от Закон за местното самоуправление и местната администрация (ЗМСМА) е предвидена тази правна възможност.

Като добър пример и стъпка напред по посока повишаване на качеството и ефективността на гражданското участие на местно ниво през периода се отчита приемането на наредби за провеждане на обществени консултации в няколко общини – Ловеч, Кърджали, Търговище, Карлово; проекти на такива наредби са внесени и във Враца и Бургас. Те са своеобразно стандартизиране на нормативната база, регламентираща в няколко отделни закона задължението на общините да провеждат обществени консултации и дават ясни срокове, процедури и инструменти за включване на гражданите и предоставяне на обратна връзка по техните предложения и становища.

Въпреки че беше приет **Правилник за организацията и дейността на Съвета за развитие на гражданското общество,** който спомогна да сезадвижи процедурата по избор на членове на Съвета чрез електронногласуване и през март, 2020 съставът на СРГО беше избран, от страна наМинистерския съвет не последва решение за стартиране на неговата дейност. На практика тези промени, влезли в сила преди 3 години, всеоще не намират приложение. Липсва държавна стратегия за подкрепа на гражданското общество, СРГО не е официално сформиран, в бюджета на РБ няма фонд за граждански инициативи.

2. Институционална среда (държавни и не-държавни институции); Ролята на медиите.

Наблюдението ни потвърждава тенденция, която многократно е констатирана през последните години и особено, през настоящата – тоталната загуба на доверие в институциите, партиите, върховенството на закона. В такава среда мотивирането на смислено и ефективно гражданско участие, т.е.такова, което да принуди институциите да променят начина си надействие, е изключително трудно. Напротив, основната опасност е подобна среда да генерира антидемократични нагласи,разпространение на конспиративни теории, понякога дори спорадичнипротести, но същевременно отдръпване от устойчиво гражданскоучастие и изискване за отчетност.

Общо наблюдение е, че въпреки наличието на достатъчно закони, стандарти и нормативни изисквания, средата за гражданско участие бележи спад. Причината е в несистемното или формално прилагане на изискванията на законодателството от страна на институциите.

Участието става по-скоро „отвъд съществуващите механизми“, тъй като те не работят.

Според един от експертите в тази сфера : „Гражданите се използват за фасада; правната рамка, която регламентира участието, е пожелателна и не се прилага.“

Най-ясно тази тенденция се наблюдава по отношение на онези етапи на участие, свързани с партньорство и съвместно изработване на решения. Създадените консултативни органи към институциите или не работят, или резултатът от тяхната работа не е задоволителен. Обществеият съвет към КВНОЖГ в 44-то Народно събрание отчита, че въпреки времето, усилията и експертните становища, по-голямата част от предложенията на членовете му не са били възприети от народните представители**6**. Важно е все пак да се отчете, че благодарение на членовете на този съвет бяха спрени отлагането на влизането в действие на ЗСУ, разглеждането на проекта на ВМРО за рестриктивно изменение на ЗЮЛНЦ и беше приет Закон за българския жестов език. Въпреки че нормативната уредба и националното законодателство се развиват в посока уреждане на участието на гражданите в обществени консултации и вземане на решения по важни въпроси, тези закони и наредби не се прилагат или се използват формално, за легитимиране на процеса.

Според експерти, ***„Налице е осезаем регрес на организираните форми за включване на гражданите от страна на институциите. В отговор на това, се наблюдава разцвет на неформалните инструменти, които различни групи използват, за да изразят мнение.***

На ниво общини съществува усещането, че местните власти не дооценяват възможността, ресурса, който могат да привлекат, ако предоставят повече и по-качествени инструменти за гражданско участие. Въпреки регламентирането в правилниците на общинските съвети, публикуването на дневния ред на общинските съвети и комисиите невинаги е обвързано с конкретен срок, което ограничава възможността на гражданите и представителите на юридическите лица да участват в тях, както и да упражнят навреме правото си да изпращат писмени становища и предложения. Проектите на документи не са разработени на достъпен за гражданите език и само в редки случаи се придружават от информация за подадените от гражданите становища по време на проведената предварителна консултация. Не са създадени условия за участие на гражданите дистанционно (в периода на пандемията), което до голяма степен ограничава техния достъп до обществени консултации.

Добър пример за въвеждане на съвременни онлайн методи за консултиране с гражданите на местно ниво е внедряването от общините Кърджали и Търговище на ***платформата с отворен код Консул - продукт на най-големия проект за цифрова демокрация***. Чрез нея е създадена възможност за улеснен диалог с гражданите - те могат участват в поставянето и в обсъждането както на най-важните, така и на ежедневни решения на местните власти в реално време. Платформата се използва в повече от 130 публични институции в 35 страни в света. Запазва се тенденцията да се създават и

доразвиват общински фондове за подкрепа на общностни инициативи/инициативи на граждански организации и групи.

Много слаба информираност и участие се отчита в процеса на разработване на Плановете за икономическо развитие на общините (ПИРО). Въпреки изискванията на ЗРР за широк консултативен процес, средносрочните планове на общините за периода 2021 - 2027 година са разработени на практика без активното участие на гражданите, въпреки, че тяхното изпълнение пряко касае качеството им на живот, работа и образование.

Като положителен можем да отбележим следния пример: За разработването на „Програма за София“, както бе наречен Планът за интегрирано развитие на Столична община, е била използвана огромна палитра от инструменти за гражданско участие.

Ролята на медиите

По отношение източниците на информация **националните телевизии запазват абсолютно първенство.**

Значителен ръст (от 18% на 38%) е налице при новинарските сайтове в интернет, също както и при Фейсбук и Туитър (от 13% на 38%).

Нарастващото значение на социалните мрежи като инструмент за гражданско участие и на местно, и на национално ниво заслужава внимание - през последните години тези канали за комуникация все повече биват инструментализирани освен за комуникация, и за мобилизиране на маси (много протести се организират през Facebook „събитие“). За сравнение през 2017 г. 31% от респондентите са посочили, че използват групи в социалните мрежи за организирането на местни инициативи при над 50% за настоящото изследване. На регионално/ национално равнище данните са почти идентични: 33% тогава спрямо 49% днес. Ако допреди няколко години от тях се информираха само най-младите възрастови групи, сега влиянието им се разпростира и върху средните, поради което те логично увеличават цялостното си влияние с всички последствия от това – бърза информация, но и значително количество непроверени, манипулативни факти, както и фалшиви новини.

3. Най-често използваните ФОРМИ на гражданско участие

Това е област с активно развитие последните 2-3 години. Броят на гражданските инициативи расте, въпреки (или, поради) липсата на диалог с институциите. Иначе казано, запазва се цялостната тенденция за повишение на гражданската активност и почти всички проявления на гражданско участие следват този ръст, с различен интензитет и амплитуди във времето. Както показват и резултатите оторазлични изследвания, активностите на организираното гражданско общество и тези на отделните граждани имат своите особености.

Според данните от две анкетни проучвания, проведени от Форум Гражданско Участие през октомври и ноември 2022 г. сред представители на гражданския сектор и на институции (съвкупност 2), участието на организираното гражданско

общество в инициативи от местно, регионално и национално равнище през последните три години се осъществява в разнообразни форми. Както е видно от данните по-долу, данните за активността на регионално/ национално ниво в голяма степен повтарят тези на местно.

ОСНОВНИ ФОРМИ НА УЧАСТИЕ	**ДЯЛ В ПРОЦЕНТИ**	
Друго	(4.48%)	
Протести на местно ниво	(16.42%)	
Подаване на заявления за достъп до обществена информация	(19.40%)	
Подаване на сигнали до медии за проблеми от местен характер	(22.39%)	
Подаване на сигнали и жалби до институции – местна власт, общински омбудсман, съд, областна управа и др	(26.87%)	
Петиции и подписки, включително онлайн, относно бществено значими теми от местен характер	(34.33%)	
Застъпнически кампаниина местно равнище	(41.79%)	
Изпращане на писма и позиции до институциите на местно равнище	(49.25%)	
Групи в социалните мрежи по въпроси от местен характер	(52.24%)	
Форуми и дискусии по важни въпроси от местен характер	(79.10%)	

Същевременно експертното мнение е, че „...появяват се нови, нетрадиционни форми, добре е гражданските организации да настояват пред институциите за по-активното използване на нови, модерни, включително и дигитални форми, за да привлекат гражданите, например, електронен подпис, електронни платформи за консултации, провеждане на дистанционни срещи и заседания на върховния орган (ОС) на организациите.“

Според гражданските организации през този период най-голяма е промяната в посока повишаване на информираността и ангажираността им, докато според институциите промяната е най-вече в натрупването на опит и по-лесното обединяване на различни организации и групи за общи каузи.

ОСНОВНИ ИЗВОДИ:

ИЗВОДИ

Традиционните за гражданския сектор дейности като застъпничество, разработване на становища, подписки и петиции, също и подаването на сигнали, включително до медиите, не само запазват значението си, а спрямо

предходното проучване от 2017 г. дори се увеличава делът на тези, които използват тези инструменти за участие.

Телевизиите остават основен източник на информация, като Covid-19 кризата дори увеличава тяхната значимост. Същевременно, расте влиянието на интернет сайтовете и социалните мрежи, с всички техни плюсове и минуси. Те се превръщат във все по-съществен източник на информация не само за младото, но и за средното поколение с огромни възможности за въздействие.

Засилва се значението на дигиталните инструменти за участие. Този процес, обаче, все още е по-скоро ограничен до използването на социалните мрежи.

От огромно значение все още са възможностите за взаимодействие и дискусия на живо (присъствено) между граждани/ организации и институции, както и вътре в самия граждански сектор, чрез участие във форуми, семинари, но и в обществени обсъждания.

Налице е задълбочено недоверие в институциите, като политическата криза подпомогна задълбочаване на институционалната криза – от една страна блокиране на институциите за работа с гражданите, и от друга – повишаване на разочарованието сред гражданите и организациите от това, че диалогът не води до резултат. В най-голяма степен това засяга институциите на национално ниво - Парламента, правителството, политическите партии. Макар и да са налице нововъведения на нормативно ниво, свързани със създаване и гарантиране на пространства за диалог между институциите и гражданите, на практика в тези форми на взаимодействие се наблюдават по-скоро негативни тенденции и демотивация.

Отчита се наличие на правна рамка, която не работи; традиционните инструменти се прилагат формално, а липсата на ефект демотивира участието.

Графика №6К:а кви рпомени наблюдавате в работата нгар ажданските организации/

Липсват гъвкави, модерни и адаптивни подходи за участие, които да ангажират гражданите в процесите на консултиране и вземане на решения на местно и на национално ниво. Необходимо е развиване на правната рамка, а оттам и на практиките, по използването на различни дигитални инструменти за участие на гражданите, които да допринесат за това то да бъде лесно, бързо и достъпно за повече граждани и организации, от една страна, и ефективно, открито и прозрачно водено от институциите, от друга.

Въпреки усилията на множество граждани и организации, все още няма приет закон за доброволчеството, който да регламентира широкото и пряко включване на различни възрастови групи в акции за взаимопомощ и подкрепа на каузи.

Съществуващите в законодателството пречки за прякото участие на гражданите не позволяват използването на този демократичен инструмент от граждански групи, организации и инициативни комитети, а дават възможност за това само на големи икономически, медийни и политически субекти. Необходими са законодателни промени, които да създадат условия за ефективно упражняване на тези форми на участие.

4. Проблеми, пречки и предизвикателства пред активното включване на гражданите в процесите на разработване, изпълнение и наблюдение на Стратегията и на Общинските планове за развитие

По време на разработването на Стратегията процесът на участие на гражданите, може да се раздели на три последователни фази – информиране, консултиране и вземане на съвместни решения:

ИНФОРМИРАНЕ – основополагащ етап от процеса на планиране, който цели да информира хората за това, което предстои, и да ги насърчи да участват. Формите и начините за информиране могат да бъдат най-разнообразни: • информационни срещи с гражданите и заинтересованите страни; • пресконференции; • публикации в медиите и в интернет; • разпространение на бюлетини, листовки, брошури, плакати, транспаранти и др.; Тази фаза е решаваща за събуждане интереса от страна на гражданите към разработването на Областната стратегия за развитие, като един от основните инструменти за управление на местно ниво. На фазата на информиране трябва да се преодолеят основните проблеми и пречки за участие на гражданите и заинтересованите страни.

Големите предизвикателства тук са:

• **Недоверие и незнание**, които пораждат незаинтересованост от страна на гражданите: Гражданите, техните организации, бизнеса и заинтересованите страни не познават предназначението, смисъла и съдържанието на документа и своите законни права за участие в неговото разработване. Те не знаят, че по закон проектът на документа в процеса на неговата разработка се обсъжда с представители на гражданското общество и бизнеса. Изпитват недоверие, че тяхното мнение може да бъде зачетено и техните предложения могат да бъдат отразени в съдържанието на документа. На места гражданите трябва да бъдат убеждавани, че нещо ги засяга лично, за да вземат участие в обсъждането му.

Разочарование от личен опит и лоши практики в предоставянето на услуги от страна на администрацията:

• **Липса на обратна връзка в** процеса на диалог между администрацията, гражданите и заинтересованите страни: Няма създаден механизъм за обратна връзка (приемане и обработване на предложения от гражданите, бизнеса и НПО по отношение на регионалната политика). Гражданите могат да задават въпроси, или да изказват мнения, но тази възможност практически не се използва. Гражданите не проявяват активност, защото не получават адекватно отношение и съпричастност към проблемите, които ги вълнуват. Очевидно трябва да се търсят други форми на комуникация.

• **Незадоволителна политика за информация и публичност** от страна на администрациите: Дейността на администрацията по отношение предоставяне на обществено достъпна информация за политиките и процесите на планиране и програмиране в рамките на областта се ограничават до формално изпълнение на законовите регламентации. По време на разработване проектът на областната стратегия не винаги се публикува на интернет страницата на областта и то за достатъчно дълго време, за да могат гражданите да разберат, че с прави такова нещо, да се запознаят с него, да го осмислят и да дадат качествени предложения. Често самата страница няма платформа за обратна връзка (форум за мнения и предложения от страна на гражданите) и не е посочен друг начин за приемане на обратната връзка. Не се използват и възможностите на платформата на Министерски съвет – Портал за обществени

консултации, въпреки че е нормативно изискване – нито една областна администрация от ЮЦР не е публикувала междинната си оценка на www.strategy.bg

• Няма специално изградена система за обработване на предложения от гражданите, бизнеса и НПО по отношение на регионалната политика. Осигуряването на необходимата и своевременна информация и публичност на процеса на разработване, съгласуване и изпълнение на Стратегията за развитие се осъществява от председателя на областния съвет за развитие и представителите на общините в съответствие с техните компетенции. В процеса на наблюдение на изпълнението на Областната стратегия за развитие Областният съвет за развитие осигурява участието на органите на централната и местната власт, организации, физически и юридически лица, като се спазва принципът за партньорство, публичност и прозрачност.

Основен недостатък в подхода на местните власти – общински и областни администрации - по повод на институционализираните форми на взаимодействие с гражданския сектор е, че **липсват ясни правила, процедури и политики** за комуникация и консултация с гражданите, бизнеса и нестопанския сектор. Също така липсва обратна връзка при предоставяне на съответно становище или предложение от НПО, бизнеса или обществеността. В по-голяма част от случаите, в които предложението не е прието, **липсват обосновка и мотиви** за отказа, което е изключително демотивиращо за лицата, даващи предложения и води до рязко понижаване на интереса на тези лица към бъдещи инициативи, свързани с местната власт от една страна, а от друга страна се губи доверието в институцията. Към настоящия момент не са предвидени задължения за администрацията да мотивира неприемането на предложения на гражданския сектор. Често пъти законовите срокове в рамките на консултационна процедура не се спазват и на гражданския сектор (в т.ч. бизнес, НПО и другите заинтересовани страни) не се дава възможност адекватно да се запознаят с подготвяните решения, политики и нормативни актове, така че да могат да защитят алтернативни позиции, т.е. липсва реална възможност гражданите да участват ефективно в процеса на консултиране по въпросите на местната власт.

Сътрудничеството със структурите на гражданското общество е едно от най-важните условия за подобряване на средата на живот. Успешното взаимодействие между гражданския сектор и местна власт е от голямо значение за устойчивото развитие на общината, тъй като създаването, приемането и прилагането на управленски решения след и в условията на консултации и сътрудничество с гражданския сектор е предпоставка за приемане на по-добри решения, които в по-голяма степен отговарят на обществения интерес. В тази връзка е необходимо да бъдат създадени адекватни механизми, процедури, стъпки и структури, които да бъдат известни на структурите на гражданското общество и да са лесни за проследяване, за да се провокира активното им участие и сътрудничество с местната власт. Доброто взаимодействие между общината и НПО, бизнеса и гражданите е много ефективен инструмент за постигане на общите цели на всички заинтересовани страни и повишаване на капацитета на администрацията.

Включването на гражданския сектор в процеса на вземане на решения подпомага преодоляването на нагласата на населението в посока само да критикуват местните органи на управление и създава предпоставки за конструктивен диалог между всички заинтересовани страни. Ключовата роля за социално-икономическото развитие на българските общини е предоставена на местното самоуправление.

Общественият интерес от страна на гражданите и заинтересованите страни по отношение на Областната стратегия е пренебрежимо малък в сравнение с този към Общинските планове за развитие. При положение, че областната администрация не разпространява информация за процеса на разработване на стратегията за развитие на областта и не извършва контрол на нейното изпълнение, трудно може да се очаква информирано отношение и заинтересованост от страна на гражданите. Огромната част от тях не знаят за съществуването на този документ като инструмент за осъществяване на регионалната политика. Съвсем малко представители на заинтересованите страни имат действителен интерес към разработването и изпълнението на Областната стратегия и този интерес е свързан преди всичко с тяхната специфична експертиза и служебна ангажираност. Това е разбираемо, защото хората масово се интересуват от неща, които пряко засягат техните непосредствени интереси и които обикновено са предмет на разработка на Общинските планове за развитие. По този въпрос обществеността се нуждае от подходящо поднесена, разбираема за масовия потребител информация, която може да го стимулира да прояви активност в процеса на стратегическото планиране. КОНСУЛТИРАНЕ – важен етап от планирането, в който гражданите и заинтересованите страни са поканени да коментират намерението на управляващите да осъществят процес на планиране и програмиране и да споделят мнения по предложения подход на работа.

Подходящи форми и начини за консултиране са:

- работни срещи;
- фокус групи;
- граждански панели;
- активиращо проучване на мнения – интервюта;
- анкети;
- „гражданско жури“ и др.

Проблемите и предизвикателства, свързани с участието на гражданите и заинтересованите страни във фазата на консултиране на разработването на Областната стратегия, до голяма степен са отново свързани с информираността, мотивацията и заинтересоваността на участниците. • Липса на инициатива от страна на гражданите и бизнеса: Практически всички възможни форми на участие зависят изключително от волята и инициативността на администрацията. Много рядко се случва гражданска организация, или представители на бизнеса да организират работни срещи, фокус групи или граждански панел, на който да поканят представителите на областната управа да представят намеренията си и да чуят предложенията на гражданите.

• Формално и кампанийно провеждане на консултации и допитвания до гражданите: Общественият интерес от страна на гражданите по отношение, например, на Областната стратегия е незначителен. Това е така, защото целите, приоритетите, мерките и конкретните проекти, залегнали в стратегията, не засягат непосредствените интереси на отделните граждани. Всъщност, като представители на заинтересованите страни, които имат действителен интерес към разработването и изпълнението на Областната стратегия, са само тези, които имат служебно задължение да участват в процеса, или други с конкретни бизнес мотиви и такива, ангажирани с предстоящи бизнес проекти на територията на областта. Всички те проявяват най-голям интерес във фазата на разработването на Стратегията. От страна на гражданските организации в етапа на разработка на стратегията интересът е фокусиран върху икономическо развитие и социална сфера. Отделните граждани се задоволяват с негодуване и критика в социалните мрежи, но не се чувстват мотивирани да участват. Очевидно това положение е изгодно за администрациите, защото те формално изпълняват нормативните

изисквания за консултиране с гражданите, а липсата на конкретни резултати се прехвърля като вина на незаинтересованата общност на гражданите и бизнеса. Прави впечатление, че медиите на проявяват интерес за участие в организираните обществени дискусии, фокус групи и срещи. Бизнесът е представен основно от работодателските организации и по-големите фирми.

• **Няма действащ механизъм** (система, платформа) за обработване на предложения от гражданите, бизнеса и НПО по отношение на регионалната политика: Необходимо е всяка една от ключовите структури, ангажирани с регионалното развитие на областно ниво, активно да участват в процеса на наблюдение на изпълнението на Областната стратегия за развитие и оценка на постигнатия напредък. На областния управител е възложено задължението да координира и контролира изпълнението на Областната стратегия за развитие и на Регионалната схема за пространствено развитие на областта. Областният съвет за развитие съдейства за осигуряване на информация за изпълнението и оценката на Областната стратегия за развитие. В този процес следва активно да се включат Областните съвети и постоянни комисии, които са създадени по въпросите на пространственото развитие, устройство на територията и строителство, на индустрията, транспорта и енергетиката, туризма и околната среда, здравеопазването, образованието и пазара на труда.

ВЗЕМАНЕ НА СЪВМЕСТНИ РЕШЕНИЯ – това е един от най-важните , но и най-ледките, етапи в планирането, при който гражданите и заинтересованите страни работят съвместно с управляващите за формулиране на общи решения. На този етап се изисква включване на всички заинтересовани страни.

Ефективни методи и подходи за вземане на решения са: • публично обсъждане; • кръгла маса; • обществен форум; • конференция на бъдещето; • „планиране с участие – смесени работни групи“ и др. В тази фаза, когато се разработва стратегията, практическият опит от работата в петте областни администрации посочва организиране на анкетни проучвания, фокус групи по проучване на определени секторни проблеми и приоритети. Обикновено това е момента, когато се организират обществени форуми за обсъждане на проекта на стратегията преди приемането й от Областния съвет за развитие. За подготовката на ОСР администрацията организира събирането на информация за аналитичната част от работодателски организации, които като членове на Областния съвет за развитие, участват в приемането на проекта на ОСР. След приемането на Стратегията от ОСР се организира публично представяне на Стратегията и пресконференция с водещите медии в областта. Проблемите и предизвикателства, свързани с участието на гражданите и заинтересованите страни във фазата на вземане на съвместни решения, са аналогични на предходните - отново свързани с информираността, мотивацията и заинтересоваността на участниците.

• Ограничен интерес от страна на бизнеса и други заинтересовани страни.

Препоръчителни мерки и форми за сътрудничество и активно участие на партньорите и гражданите в хода на изпълнение на стратегията

• Споразумения за съвместна работа за изпълнение на общи дейности;

• Обществени съвети с постоянно действие;

• Обществени форуми;

• Конференции;

• Отворени работни групи с участие на всички заинтересовани страни;

• Фокус групи с участие на експерти в различни професионални сфери;

• Провеждане на ежегодни срещи и обменни посещения между съседни общини за обмен на информация.

ПРАКТИКИ ПО ОБЩИНИ

7. Практики в община Бургас

Средата за гражданско участие отбелязва леко подобрение.
Неясни и непрозрачни остават процедурите за подпомагане на граждански групи и НПО. Резултатите не се оповестяват, нито мотивите да бъдат подкрепени едни, а други - не. Няма съществено подобрение на взаимодействието на НПО и местните власти, въпреки приключил проект по ОП „Добро управление" с бенефициент Община Бургас, целящ да изработи модел за това взаимодействие.
Пандемичните рестрикции са довели до ограничаване правата на участие на гражданите и засилване на непрозрачността, по-често използване на извънредна докладна записка, която позволява без предварително оповестяване и разглеждане в комисиите на общинския съвет да се правят предложения и вземат решения адхок. Такъв подход е използван при промяната на собствеността на общинския път в м.Росенец, предизвикала впоследствие серия от граждански протестни действия в цялата страна, оттегляне на решението и настоящи съдебни дела.
Остават проблемите в обществените консултации и обсъждания, зависимостта на регионалните медии от местните власти, влияеща неблагоприятно върху публичността на работата на НПО.
Проблемна е комуникацията с гражданите на малките населени места в Общината, особено при наложения единствен фокус върху дигиталните комуникации, водещ със себе си задълбочаване на дигиталната пропаст.

Протестите за чист въздух (2018) заставиха институциите да се срещнат с гражданите. Протестите с/у паркинг хотел България заставиха общинарите да заемат позиция.

8. Практики в община Кърджали

Данните от община Кърджали показват, че е налице добра законодателна и институционална среда за гражданско участие. Има приета Наредба за провеждане на обществени консултации. Общинският съвет публикува всички свои документи и нормативни актове, но трябва да работи по-активно с медиите, за да може до гражданите да достига информация за проекти или промени в нормативната уредба, да разяснява прилагането на местното законодателство. Малко са активните граждански организации на територията на община Кърджали, които работят не само за реализиране на различни проекти, но имат за цел да утвърждават гражданското общество, да участват при създаването на местни политики и вземат участие в контрола по тяхното изпълнение. Но пък наличните са много активни. Наблюдава се умерена активност от страна на гражданите и гражданските организации при провеждане на обществени обсъждания, изглежда, че гражданите са загубили вяра, че нещо зависи от тях.

Изследвайки по-подробно тази община – тъй като тя в национален мащаб често е давана за пример – искахме да си отговорим на следните въпроси:

1.Използват ли се различни форми на гражданско участие, напр. местни референдуми, местни граждански инициативи, общо събрание на населението/петиции, др.?

Гражданите, НПО или институциите ги инициират?

2.Примери за кампании/инициативи на активни граждани и НПО в общината може да посочите, които са били успешни?

3.Възползват ли се гражданите от правото си да подават заявления за търсене на информация от различни институции (на местно ниво) и как институциите изпълняват задълженията си по ЗДОИ?

4.Участват ли гражданите и НПО в публични обсъждания за консултиране на проектите на наредби, стратегии и планове в общината? Търсят ли предварително информация и материали?

5.Успяват ли да изработят становища и предложения относно акта, който се консултира в определения срок?

6.Използват ли се активно социалните медии за изразяване на гражданска позиция, за консолидиране на мнение, за застъпническа кампания?

През последните години гражданите изразяват мнения и позиции основно в социалните мрежи. Има няколко групи във фейсбук : *„Кърджали - нашето бъдеще”, „Кърджали днес”, „Кърджали”, „Групата на Кърджали и областта”, „Новини от Кърджали и региона”.* В тези групи гражданите публикуват информации за нередности, популяризират добри инициативи, изказват мнения.

Местната власт също проявява активност в социалните медии. Община Кърджали има профил във фейсбук, а Кметът на Община Кърджали има своя група – „През погледа на кмета”. Гражданите коментират публикации, задават въпроси, но рядко се стига до конструктивни дебати и предложения. Трудно се получава консолидиране на мнения и позиции. Няма публикувани протоколи от проведени обществени обсъждания, но Община Кърджали работи за създаване на улеснен за гражданите достъп до информация и участие. С такава цел е и създадената дигитална платформа „Кърджали за теб” за онлайн консултации с гражданите.

При провеждане на обществени обсъждания в платформата предварително се публикува темата и ще се поставят конкретни въпроси, ще се изпращат покани до граждански организации.

Повечето коментари са на двата полюса – от възхвала до пълно отричане.

Община Кърджали има установени правила по ЗДОИ, достъпни са на сайта, публикувани са отчети за постъпили заявления по ЗДОИ за периода 2007 – 2019 година.

Гражданите и НПО като цяло не участват активно в процеса на вземане на решения. Изисква се време и усилия от страна на Общината и гражданските организации, за да се променят нагласите на гражданите, че от тях нищо не зависи. Наблюдава се гражданска активност при търсене на решения на проблеми, които засягат отделни квартали и малки населени места.

Местните медии отразяват инициативи на граждани и граждански организации.

Същевременно **община Кърджали е първата в България, която от края на 2021 г. предоставя и виртуален вход** за своите граждани към процесите в общинската администрация. Създадената **дигитална платформа „Кърджали за теб”** дава възможност на гражданите да участват в дискусии, да отправят или коментират предложения, да дават мнения по предложени за обсъждане нормативни документи.

Платформата може да осигури постоянен диалог между местните общински власти, гражданите и структурите на гражданското общество. една от ключовите препоръки, следователно, е община Кърджали да работи за нейното популяризиране, ефективно използване и мотивиране на гражданите към по-активно участие

Община Кърджали прави усилия да промени средата и да повиши гражданската активност. С такава цел е и създадената дигитална платформа за консултации „Кърджали за теб". Приета е Наредба за провеждане на обществени консултации с гражданите. Като пример за гражданска активност може да се посочи събрани подписки от граждани, които спряха провеждането на обществени обсъждания за изменение на Общия устройствен план на части от кв. "Студен кладенец", кв. "Байкал" и Централна градска част на Кърджали.
https://bnr.bg/kardzhali/post/101491 269/dva-protesta-se-sastoaha-predobshtina-kardjali-ot-jiteli-na-kvbaikal

9. Практики в община Враца.
В община Враца се спазват законовите изисквания за провеждане на обществени обсъждания. Документите подлежащи на обсъждания от Общинска администрация и общински съвет се публикуват на интернет страницата на община Враца. Взаимодействието с гражданите се осъществява по-често в социалните мрежи, все още гражданите не са достатъчно активни при провеждането на обществените обсъждания. Необходимо е да се предприемат мерки за насърчаване участието на гражданите от една страна и от друга страна документите подлежащи на обществено обсъждане да се представят на гражданите на достъпен за тях език.
Група "Спаси Враца" (екология) загуби интереса на гражданите и престана да бъде ефективна Добър пример за кампания е кампанията за набиране на средства на майките с децата с увреждания – за детска площадка на децата с увреждания в града. От активни граждани на Враца се роди Обществен дарителски фонд. Кампаниите на ОДФ са добре провеждани и организирани

ПРЕПОРЪКИ ЗА ПОДОБРЯВАНЕ НА ГРАЖДАНСКОТО УЧАСТИЕ В РАБОТАТА НА АДМИНИСТРАЦИЯТА И ПОВИШАВАНЕ НА ПРОЗРАЧНОСТТА

ОБЩИ ПРЕПОРЪКИ:
Областна администрация може да обърне внимание (включително да предложи на общините на нейна територия) на следните основни моменти, касаещи ГРАЖДАНСКОТО УЧАСТИЕ:

- ИНФОРМИРАНЕТО – основополагащ етап, който цели да информира хората и да ги насърчи да участват. Формите и начините за информиране могат да бъдат най-разнообразни: • информационни срещи с гражданите и заинтересованите страни; • пресконференции; • публикации в медиите и в интернет; • разпространение на бюлетини, листовки, брошури, плакати, транспаранти и др.;
- Да се обърне внимание на разпространените **Недоверие и незнание**, които пораждат незаинтересованост от страна на гражданите.
- **Липса на обратна връзка в** процеса на диалог между администрацията, гражданите и заинтересованите страни е друга основна причина за неуспехите при гражданското участие.

- Необходимо е да се изгради и функционира специално изградена **система за обработване на предложения** от гражданите, бизнеса и НПО по отношение на регионалната политика.
- Изключително важно е да не се подменя автентичното гражданско участие с псевдо-активност, чрез назначаване на „общественисъвети“, съставени от близки на властта хора, чието бездействие дискредитира на много места изобщо идеята на гражданско участие при взимането на решения.

ДОБРА ПРАКТИКА – ОБЩИНА КЪРДЖАЛИ
и нейната дигитална платформа „Кърджали за теб”

Община Кърджали е първата в България, която от края на 2021 г. предоставя и виртуален вход за своите граждани към процесите в общинската администрация. Създадената **дигитална платформа „Кърджали за теб”** дава възможност на гражданите да участват в дискусии, да отправят или коментират предложения, да дават мнения по предложени за обсъждане нормативни документи. Платформата може да осигури постоянен диалог между местните общински власти, гражданите и структурите на гражданското общество. една от ключовите препоръки, следователно, е община Кърджали да работи за нейното популяризиране, ефективно използване и мотивиране на гражданите към по-активно участие

Община Кърджали прави усилия да промени средата и да повиши гражданската активност. С такава цел е и създадената дигитална платформа за консултации „Кърджали за теб”. Приета е Наредба за провеждане на обществени консултации с гражданите. Като пример за гражданска активност може да се посочи събрани подписки от граждани, които спряха провеждането на обществени обсъждания за изменение на Общия устройствен план на части от кв. "Студен кладенец", кв. "Байкал" и Централна градска част на Кърджали.

Кърджали стана първата българска община, внедрила иновативна форма за комуникация с гражданите чрез онлайн ***портал за обществени консултации CONSUL***. Тя представлява дигитална платформа за гражданско участие.
Платформата е най-широко използваният подобен инструмент в света, въведен за употреба в 130 публични администрации в 35 страни, базиран е на софтуер с отворен код, и носител на редица международни награди. Запознахме се на място и се убедихме в достойнствата и леката приложимост на платформата в български условия.

Това е и най-големият световен проект за цифрова демокрация.

Препоръчвам активно на Областна администрация да въведе в практиката си използването на онлайн *дигиталната платформа за обществени консултации CONSUL*
(Програмата е с отворен код.)

МАРИЯ АНДОНОВА

ЕКСПЕРТ РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ